

Schil f3,-

In OdR 1966/1, op blz. 8-11, staat onder de titel „Een onbekend tramlijntje” de historie te lezen van het smalspoorlijntje bij het Ronde Huis in Nunspeet. Aan het einde van dit artikel wordt gemeld hoe het uit 1880 à 1890 daterende personenrijtuigje van die lijn werd afgestaan aan de Tramweg-Stichting. We vinden het dan ook weer terug in de materieelstaat op blz. 132 van het extra nummer OdR 1972/TS, terwijl op blz. 109 van datzelfde nummer een zeer summere melding wordt gemaakt van de ponytramlijn van de heer Montenberg bij Gorssel, vergezeld van een foto waarop achter een pony het silhouet van het bewuste rijtuig waarneembaar is.

Ik zou me kunnen voorstellen dat een rechtgeaard NVBS-er deze informatie over de huidige ponytramexploitatie van de TS wat gebrekkig vindt, en ik meende er dan ook goed aan te doen hieronder een vrije en verkorte weergave te geven van een toneelspel in drie bedrijven, dat onlangs bij het Nieuw Joppes Toneel in première ging.

Quicky met rijtuig nummer 1 van JP/TS te 't Joppe; 13 augustus 1972.

Foto 1163.346 B

H. P. Kaper

De pony- en motortram 't Joppe

Personen: Montenberg, eigenaar van een trambedrijf

Jan en Casper, machinist resp. leerling-machinist

vijf meisjes: Eveline, Annie, Marjolein, Annemiek en Rosalie

Steging, een boer

v. d. Biesen, president van een rechtbank

Klomp en Duparc, NVBS-ers

Leden van een personeelsvereniging

Quicky, een pony

Een geit, vele katten

Decor: Een bosperceel, met rails en tramwegmaterieel

Plaats van handeling: 't Joppe (gemeente Gorssel)

Tijdstip: Een septemberdag in 1972

Eerste bedrijf

Als het doek opgaat, zien we een bladerrijk bos, met op de achtergrond een grijs geschilderd huis. Voor ieder raam van het huis zit een kat. Op de voorgrond ligt 600 mm-spoor en her en der verspreid naast het spoor staan lege emmers. Alom heerst rust.

Plotseling klinkt ter rechterzijde motorgeronk en het geluid van wielen op rails. Een tweeassig diesellokje verschijnt in het beeld, bestuurd door machinist Jan. Het rijkelijk geproduceerde uitlaatgas kringelt tot ver boven de hoogste bomen. De aandachtige toeschouwer ziet meteen dat het een als 4903 genummerd Orenstein & Koppel-lokje betreft met motor type Montania RL 1 A. Het lokje trekt twee lorries, genummerd 10 en 11, van Hoesch uit ca. 1920. De eerste heeft een dubbele middenbank, op de tweede staan dwars vier schoolbanken. Elke bank biedt drie zitplaatsen, maar de passagiers, leden van een personeelver-

eniging, hebben geen tijd om erop te zitten: fanatiek trachten ze gekleurde ballen in de emmers te gooien en luidkeels roepen ze de scores uit.

Nauwelijks is de rust weergekeerd, of er klinkt hoefgetrappel. Pony Quicky trekt nijver, wederom van rechts naar links, het overdekte rijtuig 1 met balkons en 8 zitplaatsen op de dubbele langsbank. Deze bank is goed zichtbaar want de passagiers volgen hetzelfde gedragspatroon als de eerste. De trams volgden elkaar dermate snel en met zo hoge snelheid dat er op dit trajectgedeelte wel dubbel spoor moet liggen.

Dit alles herhaalt zich 15 keer, met intervallen van telkens enkele minuten. In deze tijd concludeert zelfs de domste toeschouwer wel dat het hier een ringlijn moet betreffen ter lengte van enkele honderden meters.

Af en toe zit Marjolein ook op de loc en is leerling Casper aanwezig. Tot slot komt Quicky met rijtuig 1 nog twee keer extra in het beeld, vermoedelijk omdat de capaciteit van de motortram groter is en er twee even grote ploegen speelden.

Als we Quicky aldus 17 keer hebben gezien wordt het donker.

Tweede bedrijf

Er ligt hier enkelspoor en we zien het huis van de andere zijde. Weer zit voor ieder raam een kat. Ze zijn vast niet van vensterbank veranderd, dus de conclusie ligt voor de hand dat er tenminste evenveel katten als ramen zijn.

Montenberg (sportief in plusfour) luidt fier de vertrekbel op het balkon van rijtuig 1, nadat hij elke passagier voor twee kwartjes in het bezit heeft gesteld van een plaatsbewijs, naar keuze rood, geel of groen. Blijkens zijn uitleg geldt het voor drie ritten, beide tractievormen en beide lussen inbegrepen. Quicky briest en zet de tram

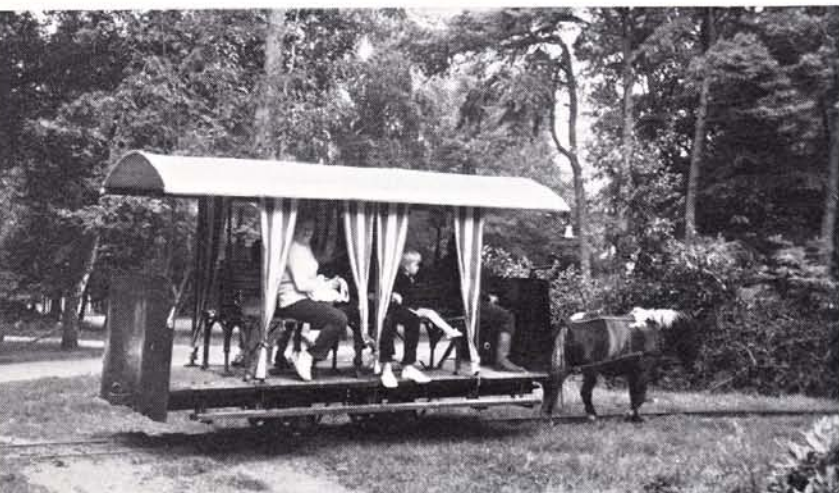

*Motortram van JP/TS met lorrie 11 passeert een
geit; 't Joppe, 13 augustus 1972.
Foto 1163.340 B* *H. P. Kaper*

in beweging. De geit graast onverstoort. Vanaf de Oerweg naderen Klomp en Duparc, de eerste in onberispelijk kostuum, de tweede in een wat overmaats aandoende coltrui. Gnuivend stelt Duparc vast dat naast de gecombineerde initialen van de ponytram 't Joppe (JP) nu ook de letters TS prijken. Als bestuurslid van de Tramweg-Stichting voelt hij zich daardoor op vertrouwd terrein. Later zal blijken dat dit hem aanzet tot haast noodlottige overmoed.

Terwijl Klomp zich onopvallend afzondert, licht Montenberg hem in over de stand van zaken: „Er waren dit seizoen 1800 passagiers, meer dan enig jaar tevoren; er was een topdag bij van 111 personen en een topuur van 70 personen (een personeelsvereniging...). Er is niet alleen in de weekeinden en in de schoolvakanties gereden, maar ook op verzoek — je belt maar op: (05759) 1450”.

Montenberg vervolgt: „De loc, gebouwd in 1936/37, is zeer sterk en sleurt de lorries met ge-

*Ponytram met rijtuig 1 te 't Joppe; 13 aug. 1972.
Foto 1163.343 B* *H. P. Kaper*

mak door zowel de grote als de kleine lus die de baan rijk is, maar het rijtuig kun je er niet achterhangen vanwege overbufferingsgevaar. Het is de bedoeling in de wintermaanden de lorries 4 cm hoger op hun poten te zetten. Quicky trekt het rijtuig met moeite door de scherpste boog”.

Duparc, duidelijk begerig dit technisch betoog te ontvluchten, ziet het als een uitdaging te bewijzen dat het vermogen van één pk niet alleen ponykracht maar ook professorenkracht is en rust niet voordat hij eigenhandig een lorrie (bergopwaarts) door die boog heeft geduwd. De boogstraal is ongeveer gelijk aan de voertuiglengte, en wie ook maar enig benul heeft van boogweerstand zou er natuurlijk nooit aan begonnen zijn.

Klomp noteert intussen op de achtergrond met Aziatische onverstoortbaarheid alle gegevens van de diesellocc, onkundig van het feit dat er van twee kanten gevaar dreigt: enerzijds draaft Quicky nader langs het opstelspoor met twee reserve-lorries waar nog eens een loods zal verrijzen, anderzijds laat Duparc zijn lorrie vrij de helling aflopen, zich niet tijdig realiserend dat er geen enkele grond is om te veronderstellen dat het voertuig uit zichzelf zal stoppen.

In deze adembenemende situatie merkt Klomp, geabsorbeerd door het dieselfenomeen, niets.

Met een sprint op het allerlaatste moment brengt Duparc evenwel de lorrie met uiterste krachtsinspanning tot stilstand.

Aan het einde van dit bedrijf verlaten Duparc (met rood hoofd) en Klomp (met zwarte vegen van de diesellocc) het toneel in een ontoelaatbaar voertuig. Montenberg verdwijnt in zijn huis en Quicky aan de hand van Eveline naar de voederplaats.

Derde bedrijf

Van der Biesen komt op van links, stampvoetend en briesend als Quicky zelf, de huilende vriendinnen Annemiek en Rosalie aan de hand. In onberispelijke juridische taal, dit ondanks zijn graad van opwinding, zet hij uiteen hoe beide meisjes vaak op Quicky hebben gereden (Annemiek zelfs gesprongen), maar nu hij een rijpaard en een pony voor ze heeft gekocht kan Quicky geen gastvrijheid meer bij hem genieten: voor drie beesten is het debiet van de tuinslang ontoereikend! Quicky moet weg; hij heeft er zelfs al een paardekoopman bijgehaald.

Wanhopig ziet Montenberg uit naar hulp. Immers: Hij bezit slechts bosgrond, en die ligt nog vol rails ook. Quicky kan daar wel werken, maar niet wonen of recreëren.

Juist op dat moment verschijnt boer Steging per tractor ten tonele, met Annie. Hij heeft kort geleden zijn paard afgeschapt en Annie wil dolgraag dat hij een pony koopt. Spoedig is er een pool-overeenkomst voor trekkracht Quicky gesloten: boer Steging mag deze investering van Montenberg af en toe op eigen terrein losse ponykilometers laten produceren, in ruil voor brandstof c.g. voedsel en onderhoud.

Voldaan gaat Montenberg zijn huis in om plannen te maken voor het volgende seizoen. Alle katten miauwen hem een hartelijk welkom toe. Tijdens dit „happy-end“-concert valt het doek.

Volgend jaar beginnen de nieuwe voorstellingen.
HPK